

Monadologin (1714)

En metafysisk teori om oändliga monader av den tyske filosofen Gottfried Wilhelm Leibniz.

Tryckt den 2024 juovlamánnu 24

CosmicPhilosophy.org
Att förstå kosmos genom filosofi

Innehållsförteckning

1. Introduktion

2. Monadologin

2.1. § 1

2.2. § 2

2.3. § 3

2.4. § 4

2.5. § 5

2.6. § 6

2.7. § 7

2.8. § 8

2.9. § 9

2.10. § 10

2.11. § 11

2.12. § 12

2.13. § 13

2.14. § 14

2.15. § 15

2.16. § 16

2.17. § 17

2.18. § 18

2.19. § 19

2.20. § 20

2.21. § 21

2.22. § 22

2.23. § 23

2.24. § 24

2.25. § 25

2.26. § 26

2.27. § 27

2.28. § 28

2.29. § 29

2.30. § 30

2.31. § 31

2.32. § 32

2.33. § 33

2.34. § 34

2.35. § 35

2.36. § 36

2.37. § 37

2.38. § 38

2.39. § 39

2.40. § 40

2.41. § 41

2.42. § 42

2.43. § 43

2.44. § 44

2.45. § 45

2.46. § 46

2.47. § 47

2.48. § 48

2.49. § 49

2.50. § 50

2.51. § 51

2.52. § 52

2.53. § 53

2.54. § 54

2.55. § 55

2.56. § 56

2.57. § 57

2.58. § 58

2.59. § 59

2.60. § 60

2.61. § 61

2.62. § 62

2.63. § 63

2.64. § 64

2.65. § 65

2.66. § 66

2.67. § 67

2.68. § 68

2.69. § 69

2.70. § 70

2.71. § 71

2.72. § 72

2.73. § 73

2.74. § 74

2.75. § 75

2.76. § 76

2.77. § 77

2.78. § 78

2.79. § 79

2.80. § 80

2.81. § 81

2.82. § 82

2.83. § 83

2.84. § 84

2.85. § 85

2.86. § 86

2.87. § 87

2.88. § 88

2.89. § 89

2.90. § 90

Introduktion

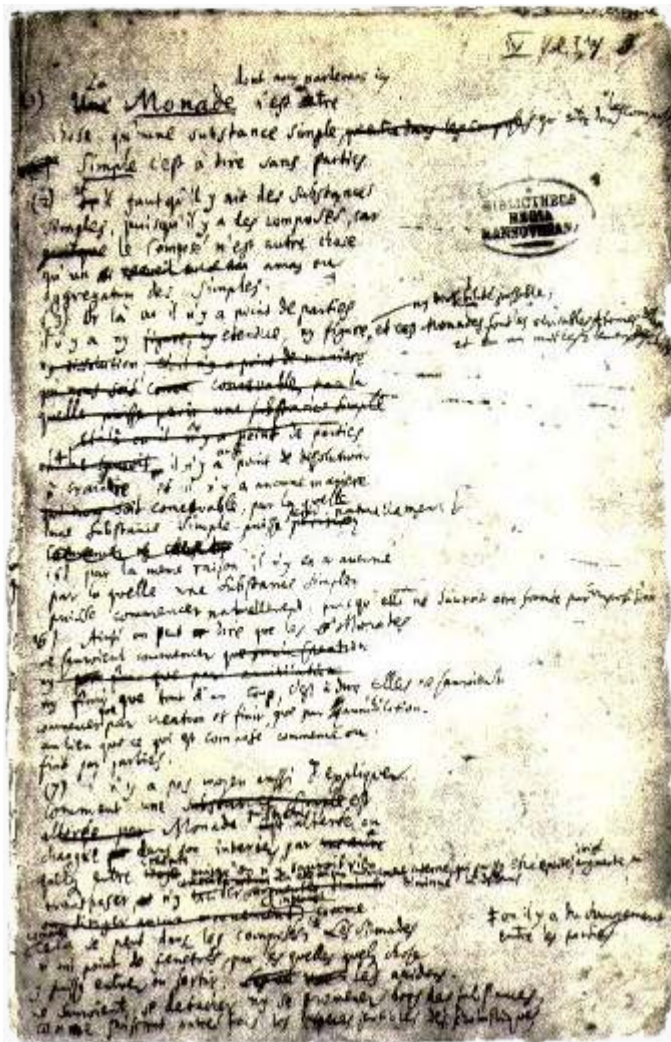
Monadologin (1714) av Gottfried Wilhelm Leibniz

Ar 1714 föreslog den tyske filosofen Gottfried Wilhelm Leibniz - världens sista universalgeni - en teori om ∞ oändliga monader som, trots att den till synes var långt från den fysiska verkligheten och i strid med modern vetenskaplig realism, har omvärderats i ljuset av utvecklingen inom modern fysik och mer specifikt icke-lokalitet.

Leibniz var i sin tur djupt påverkad av den grekiske filosofen Platon och antik grekisk kosmisk filosofi. Hans monadteori uppvisar en anmärkningsvärd likhet med Platons idévärld som beskrivs i Platons berömda grottallegori.

Monadologin (franska: *La Monadologie*, 1714) är ett av Leibniz mest kända verk från hans senare filosofi. Det är en kort text som presenterar, i cirka 90 paragrafer, en metafysik om enkla substanser, eller ∞ oändliga monader.

Under sin sista vistelse i Wien från 1712 till september 1714 skrev Leibniz två korta texter på franska som var avsedda som koncisa framställningar av hans filosofi. Efter hans död publicerades *Principes de la nature et de la grâce fondés en raison*, som var avsedd för prins Eugene av Savoien, på franska i Nederländerna. Filosofen Christian Wolff och medarbetare publicerade översättningar till tyska och latin av den andra texten som kom att bli känd som *Monadologin*.

KAPITEL 2.

Monadologin

Av Gottfried Wilhelm Leibniz, 1714

Principia philosophiæ seu theses in gratiam principis Eu-genii conscriptæ

§ 1

Monaden, som vi ska tala om här, är inget annat än en *enkel* substans, som ingår i det sammansatta; enkel, det vill säga utan delar (*Théod.*, § 10⁴).

§ 2

Och det måste finnas enkla substanser, eftersom det finns sammansatta; ty det sammansatta är inget annat än en samling eller ett *aggregatum* av det enkla.

§ 3

Där det inte finns några delar finns varken utsträckning, form eller möjlig delbarhet. Och dessa Monader är naturens verkliga Atomer och kort sagt tingens element.

§ 4

Det finns inte heller någon upplösning att frukta, och det finns inget tänkbart sätt på vilket en enkel substans kan förgås på naturlig väg (§ 89).

§ 5

Av samma skäl finns det inget sätt på vilket en enkel substans kan uppstå på naturlig väg, eftersom den inte kan bildas genom sammansättning.

§ 6

Således kan man säga att Monaderna varken kan börja eller sluta annat än plötsligt, det vill säga, de kan endast börja genom skapelse och sluta genom tillintetgörande; medan det som är sammansatt börjar eller slutar genom delar.

§ 7

Det finns heller inget sätt att förklara hur en Monad skulle kunna förändras eller modifieras i sitt inre av någon annan skapad varelse; eftersom inget kan omplaceras i den, och man kan inte föreställa sig någon inre rörelse som skulle kunna väckas, styras, ökas

eller minskas däri; vilket är möjligt i det sammansatta, där det sker förändringar mellan delarna. Monaderna har inga fönster genom vilka något kan komma in eller ut. Accidenserna kan inte lösgöra sig eller vandra utanför substanserna, som skolastikernas sinnliga arter en gång gjorde. Således kan varken substans eller accidens tränga in i en Monad utifrån.

§ 8

Likväl måste Monaderna ha vissa egenskaper, annars skulle de inte ens vara varelser. Och om de enkla substanserna inte skilde sig åt genom sina egenskaper, skulle det inte finnas något sätt att upptäcka någon förändring i tingen; eftersom det som finns i det sammansatta endast kan komma från de enkla beståndsdelarna; och om Monaderna saknade egenskaper skulle de vara omöjliga att skilja från varandra, eftersom de inte heller skiljer sig åt i kvantitet: och följaktligen skulle, om man antar ett plenum, varje plats i rörelsen alltid bara ta emot motsvarigheten till vad den hade haft, och ett tillstånd skulle vara *omöjligt att skilja* från ett annat.

§ 9

Det är till och med nödvändigt att varje Monad är olik varje annan. För det finns aldrig i naturen två varelser som är fullständigt lika varandra och där det inte är möjligt att finna en inre skillnad, eller en skillnad grundad på en inre egenskap.

§ 10

Jag tar också för givet att varje skapad varelse är underkastad förändring, och följaktligen även den skapade Monaden, och att denna förändring är kontinuerlig i var och en.

§ 11

Av det vi just har sagt följer att monadernas naturliga förändringar kommer från en *inre princip*, eftersom en yttre orsak inte kan påverka dess inre (§ 396, § 900).

§ 12

Men förutom förändringens princip måste det också finnas en *detaljerad beskrivning av det som förändras*, som så att säga utgör de enkla substansernas specifikation och variation.

§ 13

Denna detaljerade beskrivning måste innefatta en mångfald i enheten eller i det enkla. För eftersom varje naturlig förändring sker gradvis, förändras något medan något annat består; och följaktligen måste det i den enkla substansen finnas en mångfald av tillstånd och relationer, även om det inte finns några delar.

§ 14

Det övergående tillståndet, som innefattar och representerar en mångfald i enheten eller i den enkla substansen, är inget annat än det vi kallar *Perception*, som måste skiljas från apperception eller medvetande, som vi ska se längre fram. Och det är här som Cartesianerna har begått ett stort misstag, genom att inte räkna med de perceptioner som vi inte är medvetna om. Det är också detta som har fått dem att tro att endast andar var Monader och att det varken fanns djursjälar eller andra Entelechier; och att de i likhet med allmänheten har förväxlat en lång medvetlöshet med en verklig död, vilket också har fått dem att anamma den skolastiska fördomen om helt separerade själar, och till och med bekräftat felaktigt inriktade sinnen i uppfattningen om själarnas dödlighet.

§ 15

Den inre principens verkan som åstadkommer förändringen eller övergången från en perception till en annan kan kallas *Appetition*: det är sant att aptiten inte alltid helt kan nå fram till den perception den strävar efter, men den uppnår alltid något och når fram till nya perceptioner.

§ 16

Vi erfar själva en mångfald i den enkla substansen när vi finner att den minsta tanke vi är medvetna om innefattar en variation i objektet. Således måste alla som erkänner att själen är en enkel substans erkänna denna mångfald i Monaden; och Monsieur Bayle borde inte ha funnit någon svårighet i detta, som han gjorde i sin Ordbok under artikeln *Rorarius*.

§ 17

Man är dessutom tvungen att erkänna att Perceptionen och det som beror av den är *oförklarligt genom mekaniska orsaker*, det vill säga genom figurer och rörelser. Om man föreställer sig en Maskin vars struktur skulle göra det möjligt att tänka, känna och ha perception, skulle man kunna tänka sig den förstörd med bibehållna proportioner, så att

man kunde gå in i den som i en kvarn. Och om man gjorde det skulle man vid en inspektion av dess inre endast finna delar som trycker på varandra, och aldrig något som kunde förklara en perception. Således är det i den enkla substansen, och inte i det sammansatta eller i maskinen som man måste söka den. Det är också endast detta man kan finna i den enkla substansen, det vill säga perceptioner och deras förändringar. Det är också endast i detta som alla enkla substansers inre Handlingar kan bestå (Préf. ***, 2 b⁵).

§ 18

Man skulle kunna ge namnet entelechier till alla enkla substanser eller skapade monader, eftersom de har i sig en viss fullkomlighet (*échousi to entelés*), det finns en självtillräcklighet (*autarkeia*) som gör dem till källor för sina inre handlingar och så att säga till okroppsliga automater (§ 87).

§ 19

Om vi vill kalla Själ allt som har *perceptioner och aptiter* i den allmänna betydelse som jag just har förklarat, skulle alla enkla substanser eller skapade Monader kunna kallas Själ; men eftersom känslan är något mer än en enkel perception, samtycker jag till att det allmänna namnet Monader och entelechier räcker för de enkla substanser som endast har detta; och att man kallar *Själ* endast de vars perception är mer distinkt och åtföljs av minne.

§ 20

För vi upplever inom oss själva ett tillstånd där vi inte minns någonting och inte har någon distinkt uppfattning; som när vi svimmar eller när vi är överväldigade av en djup sömn utan drömmar. I detta tillstånd skiljer sig själen inte märkbart från en enkel Monad; men eftersom detta tillstånd inte är varaktigt, och den tar sig ur det, är den något mer (§ 64).

§ 21

Och det följer inte att den enkla substansen då är utan någon perception. Detta är inte ens möjligt av ovannämnda skäl; för den kan varken förgås eller bestå utan någon påverkan som inte är något annat än dess perception: men när det finns en stor mängd små perceptioner, där inget är tydligt urskiljbart, blir man yr; som när man snurrar kontinuerligt åt samma håll flera gånger i rad, där det uppstår en yrsel som kan få oss att svimma och som inte låter oss urskilja något. Och döden kan ge djuren detta tillstånd för en tid.

§ 22

Och eftersom varje närvarande tillstånd hos en enkel substans naturligt är en följd av dess föregående tillstånd, på så sätt att det närvarande är havande med framtiden (§ 360);

§ 23

Således, eftersom man när man vaknar ur förvirringen *blir medveten om* sina perceptioner, måste man ha haft dem omedelbart dessförinnan, även om man inte var medveten om dem; för en perception kan naturligt endast komma från en annan perception, precis som en rörelse naturligt endast kan komma från en rörelse (§ 401-403).

§ 24

Man ser härav att om vi inte hade något tydligt och så att säga upphöjt, och av högre smak i våra perceptioner, skulle vi alltid vara i yrseltillståndet. Och det är tillståndet hos de nakna Monaderna.

§ 25

Vi ser också att Naturen har gett upphöjda perceptioner till djuren, genom den omsorg den har tagit att förse dem med organ som samlar flera ljusstrålar eller flera luftvågor, för att göra dem mer verkningsfulla genom deras förening. Det finns något liknande i lukt, smak och beröring, och kanske i många andra sinnen som är okända för oss. Och jag ska strax förklara hur det som sker i själen representerar det som sker i organen.

§ 26

Minnet ger själarna en sorts *följdriktighet* som efterliknar förnuftet, men som måste skiljas från det. Vi ser att djuren, när de har perception av något som slår dem och som de har haft liknande perception av tidigare, genom sin minnesrepresentation förväntar sig det som var förenat med denna tidigare perception och drivs till känslor liknande dem de hade då. Till exempel: när man visar käppen för hundar, minns de smärtan den har orsakat dem och gnäller och flyr (Prélim.⁶, § 65).

§ 27

Och den starka föreställningsförmågan som slår och rör dem kommer antingen från storleken eller mängden av tidigare perceptioner. För ofta ger ett starkt intryck på en gång samma effekt som en lång *vana* eller många upprepade måttliga perceptioner.

§ 28

Människorna agerar som djuren i den mån deras perceptionsföljder endast sker genom minnets princip; de liknar empiriska läkare som har en enkel praktik utan teori; och vi är bara empiriker i tre fjärdedelar av våra handlingar. Till exempel, när man förväntar sig att det ska bli dag i morgon, agerar man empiriskt, eftersom det alltid har skett så hittills. Det är bara astronomen som bedömer det genom förnuftet.

§ 29

Men kunskapen om nödvändiga och eviga sanningar är det som skiljer oss från de enkla djuren och ger oss *Förnuftet* och vetenskaperna; genom att höja oss till kunskap om oss själva och om Gud. Och det är det som hos oss kallas förnuftig Själ, eller *Ande*.

§ 30

Det är också genom kunskapen om nödvändiga sanningar och genom deras abstraktioner som vi höjs till reflexiva handlingar, som får oss att tänka på det som kallas jaget och att betrakta att detta eller det finns i oss: och det är så som vi genom att tänka på oss själva tänker på Varat, på Substansen, på det enkla och det sammansatta, på det immateriella och på Gud själv; genom att förstå att det som är begränsat i oss är obegränsat i honom. Och dessa reflexiva handlingar ger de huvudsakliga objekten för våra resonemang (*Théod.*, Préf. *, 4, a⁷)

§ 31

Och det följer inte att den enkla substansen då är utan någon perception. Våra resonemang är grundade på *två stora principer*, den om motsägelse genom vilken vi bedömer som *falskt* det som innefattar den, och som sant det som är motsatt eller kontradiktoriskt till det falska (§ 44, § 196).

§ 32

Och *den om tillräcklig grund*, genom vilken vi anser att inget faktum kan vara sant eller existerande, inget påstående verkligt, utan att det finns en tillräcklig grund till varför det är så och inte annorlunda. Även om dessa grunder oftast inte kan vara kända för oss (§ 44, § 196).

§ 33

Det finns också två sorters *sanningar*, de som kommer av *Resonemang* och de som kommer av *Fakta*. Resonemangssanningar är nödvändiga och deras motsats är omöjlig, och faktasanningar är kontingenta och deras motsats är möjlig. När en sanning är nödvändig kan man finna dess grund genom analys, genom att upplösa den i enklare idéer och sanningar, tills man kommer till de primitiva (§ 170, 174, 189, § 280-282, § 367. Sammanfattning objekt. 3).

§ 34

Det är så som hos matematikerna spekulativa *teoremer* och praktiska regler reduceras genom analys till *Definitioner, Axiom och Postulat*.

§ 35

Och slutligen finns det *enkla idéer* som man inte kan definiera; det finns också axiom och postulat, eller med ett ord, *primitiva principer*, som inte kan bevisas och inte heller behöver det; och dessa är *identiska utsagor*, vars motsats innehåller en uttrycklig motsägelse (§ 36, 37, 44, 45, 49, 52, 121-122, 337, 340-344).

§ 36

Men den *tillräckliga grunden* måste också finnas i *tillfälliga eller faktiska sanningar*, det vill säga i följderna av ting spridda genom skapelsernas universum; där upplösningen i särskilda grunder skulle kunna gå till en gränslös detaljering, på grund av Naturens oerhörda mångfald och kropparnas oändliga delning. Det finns ett oändligt antal figurer och rörelser, närvarande och förgångna, som ingår i den verkande orsaken till mitt nuvarande skrivande; och det finns ett oändligt antal små böjelser och dispositioner i min själ, närvarande och förgångna, som ingår i den slutliga orsaken.

§ 37

Och eftersom alla dessa *detaljer* endast innefattar andra tidigare tillfälligheter eller mer detaljerade sådana, där var och en också behöver en liknande analys för att förklara dess grund, kommer man inte längre: och den tillräckliga eller slutliga grunden måste vara utanför följderna eller *serien* av dessa tillfälligheter, hur oändlig den än må vara.

§ 38

Och det är så som tingens yttersta grund måste finnas i en nödvändig substans, i vilken förändringarnas detaljer endast finns i eminent form, som i källan: och det är det vi kallar Gud (§ 7).

§ 39

Men eftersom denna substans är en tillräcklig grund för alla dessa detaljer, vilka också är förbundna överallt; *finns det bara en Gud, och denne Gud är tillräcklig.*

§ 40

Man kan också bedöma att denna högsta substans som är unik, universell och nödvändig, som inte har något utanför sig som är oberoende av den, och som är en enkel följd av det möjliga varat; måste vara oförmögen till begränsningar och innehålla så mycket realitet som är möjligt.

§ 41

Av detta följer att Gud är absolut fullkomlig; *fullkomlighet* är inget annat än storheten av den positiva verkligheten tagen precis, bortsett från de gränser eller begränsningar som finns i tingen. Och där det inte finns några gränser, det vill säga i Gud, är fullkomligheten absolut oändlig (§ 22, Förf. *, 4 a).

§ 42

Därav följer också att skapelserna har sina fullkomligheter från Guds inflytande, men sina ofullkomligheter från sin egen natur, som är oförmögen att vara utan gränser. För det är genom detta som de skiljer sig från Gud. Denna *ursprungliga ofullkomlighet* hos skapelserna märks i kropparnas *naturliga tröghet* (§ 20, 27-30, 153, 167, 377 ff.).

§ 43

Det är också sant att i Gud finns inte bara källan till existenserna, utan också till essenserna, i den mån de är verkliga, eller till det som är verkligt i möjligheten. Detta eftersom Guds förstånd är de eviga sanningarnas område, eller de idéer som de beror på, och utan honom skulle det inte finnas något verkligt i möjligheterna, och inte bara inget existerande, utan också inget möjligt (§ 20).

§ 44

För om det finns en verklighet i essenserna eller möjligheterna, eller i de eviga sanningarna, måste denna verklighet vara grundad i något existerande och aktuellt; och följaktligen i den Nödvändiga Varelsen, i vilken essensen innefattar existensen, eller i vilken det räcker att vara möjlig för att vara aktuell (§ 184-189, 335).

§ 45

Således har Gud ensam (eller det Nödvändiga Väsendet) detta privilegium att han måste existera om han är möjlig. Och eftersom ingenting kan hindra möjligheten av det som inte innefattar några gränser, någon negation, och följaktligen ingen motsägelse, är detta ensamt tillräckligt för att känna Guds existens a priori. Vi har också bevisat det genom de eviga sanningarnas verklighet. Men vi har nu också bevisat det a posteriori eftersom kontingenta väsen existerar, vilka inte kan ha sin yttersta eller tillräckliga grund annat än i det nödvändiga väsendet, som har grunden för sin existens i sig själv.

§ 46

Man bör dock inte föreställa sig, som vissa gör, att de eviga sanningarna, eftersom de är beroende av Gud, är godtyckliga och beror på hans vilja, som Descartes verkar ha antagit och senare M. Poiret. Detta är endast sant för kontingenta sanningar, vars princip är *lämplighet* eller valet av det *bästa*; medan de nödvändiga sanningarna endast beror på hans förstånd och är dess inre objekt (§ 180-184, 185, 335, 351, 380).

§ 47

Således är Gud ensam den ursprungliga enheten, eller den ursprungliga enkla substansen, från vilken alla skapade eller härledda Monader är produkter och föds, så att säga, genom kontinuerliga Gudomliga Blixtar från ögonblick till ögonblick, begränsade av skapelsens mottaglighet, för vilken det är väsentligt att vara begränsad (§ 382-391, 398, 395).

§ 48

I Gud finns *Makten*, som är källan till allt, sedan *Kunskapen* som innehåller idéernas detaljer, och slutligen *Viljan*, som åstadkommer förändringar eller produktioner enligt principen om det bästa (§ 7,149-150). Och detta motsvarar det som i de skapade monaderna utgör subjektet eller grunden, den perceptiva förmågan och den begärande förmågan. Men i Gud är dessa attribut absolut oändliga eller fullkomliga; och i de skapade Monaderna eller entelecheierna (eller perfectihabies, som Hermolaus Barbarus översatte detta ord) är de endast efterbildningar, i den mån det finns fullkomlighet (§ 87).

§ 49

Skapelsen sägs *handla* utåt i den mån den har fullkomlighet, och *påverkas* av en annan i den mån den är ofullkomlig. Således tillskriver man *handling* till Monaden i den mån den har tydliga perceptioner, och *lidande* i den mån den har oklara (§ 32, 66, 386).

§ 50

Och en skapelse är mer fullkomlig än en annan i det att man i den finner det som tjänar till att ge en förklaring a priori till det som sker i den andra, och det är genom detta som man säger att den handlar på den andra.

§ 51

Men i de enkla substanserna är det endast ett ideellt inflytande från en monad på en annan, som endast kan ha sin verkan genom Guds ingripande, i den mån som en monad i Guds idéer med rätta kräver att Gud, när han reglerar de andra från tingens början, tar hänsyn till den. För eftersom en skapad Monad inte kan ha något fysiskt inflytande på en annans inre, är det endast på detta sätt som den ena kan vara beroende av den andra (§ 9, 54, 65-66, 201. Sammandrag obj. 3).

§ 52

Och det är genom detta som handlingar och lidanden är ömsesidiga mellan skapelserna. För när Gud jämför två enkla substanser, finner han i var och en skäl som förpliktar honom att anpassa den ena till den andra; och följaktligen är det som är *aktivt* i vissa avseenden *passivt* ur en annan synvinkel: *aktivt* i den mån det som man tydligt känner i den ena tjänar till att förklara det som sker i en annan; och *passivt* i den mån skälet till det som sker i den finns i det som man tydligt känner i en annan (§ 66).

§ 53

Nu, eftersom det finns en oändlighet av möjliga universum i Guds Idéer och endast ett kan existera, måste det finnas ett tillräckligt skäl för Guds val, som bestämmer honom för det ena snarare än det andra (§ 8, 10, 44, 173, 196 ff., 225, 414-416).

§ 54

Och detta skäl kan endast finnas i *lämpligheten*, eller i de grader av fullkomlighet som dessa världar innehåller; varje möjlighet har rätt att göra anspråk på existens i proportion till den fullkomlighet den innesluter (§ 74, 167, 350, 201, 130, 352, 345 ff., 354).

§ 55

Och detta är orsaken till det bästas existens, som visheten låter Gud känna, som hans godhet får honom att välja, och som hans makt får honom att producera (§ 8,7, 80, 84, 119, 204, 206, 208. Sammandrag obj. 1, obj. 8).

§ 56

Nu, denna *förbindelse* eller denna anpassning av alla skapade ting till varandra och av vart och ett till alla andra, gör att varje enkel substans har relationer som uttrycker alla andra, och att den följaktligen är en levande evig spegel av universum (§ 130,360).

§ 57

Och, liksom samma stad sedd från olika håll framstår helt annorlunda, och liksom mångfaldigas perspektiviskt; händer det på samma sätt att genom den oändliga mängden av enkla substanser finns det liksom lika många olika universum, som dock bara är perspektiv av ett enda enligt de olika synvinklarna hos varje Monad.

§ 58

Och detta är sättet att uppnå så mycket variation som möjligt, men med den största möjliga ordning, det vill säga, det är sättet att uppnå så mycket fullkomlighet som möjligt (§ 120, 124, 241 ff., 214, 243, 275).

§ 59

Det är också endast denna hypotes (som jag vågar påstå är bevisad) som på rätt sätt upphöjer Guds storhet: det är detta som Herr Bayle erkände, när han i sin Ordbok (artikeln *Rorarius*) gjorde invändningar, där han till och med var frestad att tro att jag gav för mycket till Gud, mer än vad som är möjligt. Men han kunde inte anföra något skäl till varför denna universella harmoni, som gör att varje substans exakt uttrycker alla andra genom de relationer den har till dem, skulle vara omöjlig.

§ 60

Man ser för övrigt i det jag just har redogjort för skälen a priori varför tingen inte skulle kunna vara annorlunda. Eftersom Gud när han ordnade helheten tog hänsyn till varje del, och särskilt till varje monad, vars natur är representerande, kan inget begränsa den till att endast representera en del av tingen; även om det är sant att denna representation endast är oklar i detaljerna av hela universum, och kan endast vara distinkt i en liten del av tingen, det vill säga i de som är antingen närmast eller störst i förhållande till var och en av Monaderna; annars skulle varje monad vara en Gudomlighet. Det är inte i objektet, utan i modifieringen av kunskapen om objektet, som monaderna är begränsade. De sträcker sig alla förvirrat mot oändligheten, mot helheten; men de är begränsade och åtskilda genom graderna av distinkta perceptioner.

§ 61

Och de sammansatta symboliserar i detta med de enkla. Ty eftersom allt är fyllt, vilket gör all materia sammanbunden, och eftersom i det fyllda varje rörelse har någon effekt på avlägsna kroppar, i proportion till avståndet, så att varje kropp påverkas inte bara av dem som rör vid den och på något sätt känner av allt som händer dem, utan också genom dem känner av dem som rör vid de första, av vilka den omedelbart berörs: följer det att denna kommunikation sträcker sig till vilket avstånd som helst. Och följaktligen känner varje kropp av allt som sker i universum; så att den som ser allt skulle kunna läsa i var och en vad som sker överallt och till och med vad som har skett eller kommer att ske; genom att i nuet observera det som är avlägset, både i tid och rum: *sumpnoia panta*, sade Hippokrates. Men en Själ kan endast läsa i sig själv det som är distinkt representerat där, den kan inte på en gång utveckla alla sina veck, för de sträcker sig mot oändligheten.

§ 62

Således, även om varje skapad monad representerar hela universum, representerar den mer distinkt den kropp som särskilt tilldelats den och vars enteleki den utgör: och eftersom denna kropp uttrycker hela universum genom all materias förbindelse i det fulla,

representerar själen också hela universum genom att representera denna kropp, som tillhör den på ett särskilt sätt (§ 400).

§ 63

Kroppen som tillhör en Monad, vars enteleki eller Själ den är, utgör tillsammans med entelekin det som kan kallas ett *levande väsen*, och tillsammans med själen det som kallas ett *djur*. Men denna kropp hos ett levande väsen eller ett djur är alltid organisk; ty eftersom varje Monad är en spegel av universum på sitt sätt, och universum är ordnat i perfekt ordning, måste det också finnas en ordning i det representerande, det vill säga i själens perceptioner, och följaktligen i kroppen, enligt vilken universum representeras däri (§ 403).

§ 64

Således är varje organisk kropp hos ett levande väsen en sorts gudomlig maskin, eller en naturlig automat, som oändligt överträffar alla artificiella automater. Eftersom en maskin skapad genom mänsklig konst inte är en maskin i var och en av sina delar. Till exempel: tanden på ett mässingshjul har delar eller fragment som inte längre är något artificiellt för oss och har inget kvar som markerar maskinen i förhållande till det användningsområde som hjulet var avsett för. Men naturens maskiner, det vill säga de levande kropparna, är fortfarande maskiner i sina minsta delar, ända till oändligheten. Det är detta som utgör skillnaden mellan Naturen och konsten, det vill säga mellan den Gudomliga konsten och vår (§ 134, 146, 194, 483).

§ 65

Och naturens upphovsman har kunnat utöva denna gudomliga och oändligt underbara konst, eftersom varje del av materien inte bara är oändligt delbar som de gamla erkände, utan dessutom faktiskt underindeldad utan slut, varje del i delar, där var och en har någon egen rörelse, annars skulle det vara omöjligt att varje del av materien skulle kunna uttrycka hela universum (Prélim. [Disc. d. l. conform.], § 70. *Théod.*, §195).

§ 66

Härigenom ser man att det finns en värld av skapelser, av levande väsen, av djur, av entelekier, av själar i den minsta delen av materien.

§ 67

Varje del av materien kan uppfattas som en trädgård full av växter, och som en damm full av fiskar. Men varje gren av växten, varje lem av djuret, varje droppe av dess vätskor är återigen en sådan trädgård eller en sådan damm.

§ 68

Och även om jorden och luften mellan trädgårdens växter, eller vattnet mellan dammens fiskar, inte är växt eller fisk; innehåller de ändå sådana, men oftast av en för oss omärkbar finhet.

§ 69

Således finns det inget obrukat, sterilt eller dött i universum, inget kaos, ingen förvirring utom skenbart; ungefär som det skulle framstå i en damm på ett avstånd där man skulle se en oklar rörelse och ett vimmel, så att säga, av dammens fiskar, utan att urskilja själva fiskarna.

§ 70

Härav ser man att varje levande kropp har en dominerande enteleki som är själen i djuret; men lemmarna i denna levande kropp är fulla av andra levande väsen, växter, djur, där var och en återigen har sin enteleki eller sin dominerande själ.

§ 71

Men man ska inte föreställa sig, som vissa som missförstått min tanke, att varje själ har en massa eller del av materien som är egen eller tilldelad den för alltid, och att den följaktligen besitter andra lägre levande väsen, alltid bestämda för dess tjänst. För alla kroppar befinner sig i ett ständigt flöde likt floder; och delar kommer in och går ut kontinuerligt.

§ 72

Således byter själen kropp endast gradvis och stegvis, så att den aldrig plötsligt berövas alla sina organ; och det förekommer ofta metamorfos hos djuren, men aldrig själavandring eller sjäalars transmigration: det finns inte heller några helt separerade Själar, eller andar utan kropp. Endast Gud är helt frikopplad från detta.

§ 73

Det är också detta som gör att det aldrig finns vare sig fullständig födelse eller perfekt död i strikt mening, bestående i själens separation. Och det vi kallar *Födelse* är utvecklingar och tillväxt; liksom det vi kallar *död* är inhöljanden och minskningar.

§ 74

Filosoferna har varit mycket förbryllade över ursprunget till former, entelekier, eller Själar; men idag, när man genom noggranna undersökningar av växter, insekter och djur har upptäckt att naturens organiska kroppar aldrig produceras ur ett kaos eller förruttnelse; utan alltid genom frön, i vilka det utan tvekan fanns någon *preformation*; har man bedömt att inte bara den organiska kroppen fanns där före befruktningen, utan också en själ i denna kropp, och kort sagt själva djuret; och att genom befruktningen har detta djur endast disponerats för en stor transformation för att bli ett djur av en annan art.

§ 75

De *djur*, av vilka några höjs till de större djurens nivå genom befruktning, kan kallas *spermatiska*; men de bland dem som förblir i sin art, det vill säga majoriteten, föds, förökar sig och förstörs som de stora djuren, och det är bara ett litet antal utvalda som går vidare till en större scen.

§ 76

Men detta var bara halva sanningen: jag har därför bedömt att om djuret aldrig börjar naturligt, slutar det inte heller naturligt; och att det inte bara inte kommer att finnas någon födelse, utan inte heller någon fullständig förstörelse eller död i strikt mening. Och dessa resonemang gjorda a posteriori och härledda från erfarenheter stämmer perfekt överens med mina principer härledda a priori som ovan.

§ 77

Således kan man säga att inte bara själen (spegeln av ett oförstörbart universum) är oförstörbar, utan även djuret självt, även om dess maskin ofta förgås delvis och lämnar eller tar på sig organiska höljen.

§ 78

Dessa principer har gett mig möjlighet att på ett naturligt sätt förklara föreningen eller överensstämmelsen mellan själen och den organiska kroppen. Själen följer sina egna lagar och kroppen följer sina; och de möts i kraft av den förutbestämda harmonin mellan alla substanser, eftersom de alla är representationer av samma universum.

§ 79

Själarna verkar enligt ändamålsorsakernas lagar genom strävanden, mål och medel. Kropparna verkar enligt verkande orsakernas lagar eller rörelsernas lagar. Och de två rikena, det av verkande orsaker och det av ändamålsorsaker, är harmoniska med varandra.

§ 80

Descartes erkände att själarna inte kan ge kraft åt kropparna, eftersom det alltid finns samma mängd kraft i materien. Dock trodde han att själen kunde ändra kropparnas riktning. Men detta berodde på att man på hans tid inte kände till naturlagen som också innebär bevarandet av samma totala riktning i materien. Om han hade märkt detta, skulle han ha kommit fram till mitt system om den förutbestämda harmonin.

§ 81

Detta System gör att kropparna verkar som om det (vilket är omöjligt) inte fanns några själar; och att Själarna verkar som om det inte fanns några kroppar; och att båda verkar som om den ena påverkade den andra.

§ 82

Vad gäller Andar eller förnuftiga Själur, även om jag finner att det i grunden finns samma sak i alla levande varelser och djur, som vi just har sagt (nämligen att djuret och själen bara börjar med världen och inte heller slutar förrän världen gör det), finns det ändå något särskilt hos de förnuftiga Varelserna, nämligen att deras små spermatiska Djur, så länge de bara är det, endast har vanliga eller sensitiva själar; men så snart de som är utvalda, så att säga, genom en faktisk befruktning når den mänskliga naturen, höjs deras sensitiva själar till förnuftets nivå och till Andarnas företräde.

§ 83

Bland andra skillnader som finns mellan de vanliga Själarna och Andarna, varav jag redan har påpekat en del, finns också denna: att själarna i allmänhet är levande speglar eller bilder av skapelsernas universum; men att andarna dessutom är bilder av Gudomen själv, eller av naturens upphovsman själv: kapabla att känna universums system och att efterlikna något av det genom arkitektoniska prov; varje ande är som en liten gudom inom sitt område.

§ 84

Det är detta som gör att Andarna är kapabla att ingå i ett slags Gemenskap med Gud, och att han i förhållande till dem inte bara är vad en uppfinnare är till sin Maskin (som Gud är i förhållande till andra skapelser) utan också vad en Furste är till sina undersåtar, och till och med en fader till sina barn.

§ 85

Därav är det lätt att dra slutsatsen att samlingen av alla Andar måste utgöra Guds Stad, det vill säga den mest perfekta Staten som är möjlig under den mest perfekta av Monarker.

§ 86

Denna Guds Stad, denna verkligt universella Monarki är en Moralisk Värld inom den Naturliga världen, och det är det högsta och mest gudomliga i Guds verk: och det är i denna som Guds ära verkligen består, eftersom det inte skulle finnas någon ära om inte hans storhet och godhet vore kända och beundrade av andarna. Det är också i förhållande till denna gudomliga Stad som han egentligen har Godhet, medan hans visdom och makt visar sig överallt.

§ 87

Eftersom vi ovan har etablerat en perfekt harmoni mellan två naturliga riken, ett av verkande orsaker och ett av ändamålsorsaker, måste vi här också uppmärksamma en annan harmoni mellan naturens fysiska rike och nådens moraliska rike, det vill säga mellan Gud betraktad som universums maskins arkitekt och Gud betraktad som monark över andarnas gudomliga stad (§ 62, 74, 118, 248, 112, 130, 247).

§ 88

Denna harmoni gör att tingen leder till nåden genom själva naturens vägar, och att denna glob till exempel måste förstöras och repareras genom naturliga vägar i de stunder som andarnas styrning kräver; för att straffa några och belöna andra (§ 18 sqq., 110, 244-245, 340).

§ 89

Man kan också säga att Gud som Arkitekt i allt tillfredsställer Gud som lagstiftare; och att således synderna måste bära sitt straff med sig genom naturens ordning och i kraft av själva tingens mekaniska struktur; och att på samma sätt goda handlingar kommer att dra till sig sina belöningar genom mekaniska vägar i förhållande till kropparna; även om detta inte kan och inte bör ske omedelbart.

§ 90

Slutligen under denna perfekta styrning skulle det inte finnas någon god Handling utan belöning, ingen ond utan straff: och allt måste leda till det goda för de goda; det vill säga för dem som inte är missnöjda i denna stora Stat, som litar på Försynen, efter att ha gjort sin plikt, och som älskar och efterliknar, som sig bör, allt gots Upphovsman, och finner glädje i betraktandet av hans fullkomligheter enligt den sanna *rena kärlekens* natur, som får en att finna glädje i lyckan hos det man älskar. Det är detta som får visa och dygdiga personer att arbeta för allt som verkar överensstämma med den förmodade gudomliga viljan, eller den föregående, och ändå vara nöjda med det som Gud faktiskt låter ske genom sin hemliga vilja, den följande och avgörande; i erkännandet att om vi kunde förstå universums ordning tillräckligt väl, skulle vi finna att den överträffar alla de visastes önskningar, och att det är omöjligt att göra den bättre än den är; inte bara för helheten i allmänhet, utan också för oss själva i synnerhet, om vi är fästa, som vi bör vara, vid Alltets Upphovsman, inte bara som Arkitekten och den verkande orsaken till vårt vara, utan också som vår Mästare och den ändamålsorsak som bör vara målet för vår vilja, och som ensam kan skapa vår lycka (Préf. *, 4 a b¹⁴. § 278. Préf. *, 4 b¹⁵).

SLUT

¹⁴ Édit. Erdm., s. 469.

¹⁵ Édit. Erdm., s. 469 b.

Kosmisk Filosofi

Dela dina insikter och kommentarer med oss på info@cosphi.org.

Tryckt den 2024 juovlamánnu 24

CosmicPhilosophy.org
Att förstå kosmos genom filosofi

© 2024 Philosophical.Ventures Inc.